

6. Náboženské úkony, jich obstarávání, řízení a bezprostřední kontrolování (§ 2 zák. ze dne 25. května 1868 č. 48) podléhají potud ingerenci úřadů školních, pokud by v míře těchto úkonů mezi okresním školním úřadem a církevním vznikly neshody, ve kterémžto případě rozhodniž zemský úřad školní (§ 50. řádu škol. a vyučovacího pro školy obecné). Byť by i účastenství v náboženských úkonech bylo povinné, nemají tato přes to na známku z náboženství vlivu (nař. min. fin. ze dne 28. října 1870 věstníku č. 151 a ze dne 11. listopadu 1870 č. 11253 věstníku č. 156).

Nadace viz Osoby právnické.

Nadace mešní (mešní stipendia, fundace).

I. Pojem.

Mešní nadace jsou duchovní nadace duchovním správcům za čtení mší věnované. Při každém farním kostele pozůstává pro klerus správy duchovní závazek určitý počet mší zejména ve veškeré dny nedělní a sváteční t. zv. mše pro populo parochiano bez úplaty sloužití, tak že toliko v ostatní dny mohou čísti mše, pro něž byla založena nadace nebo vzhledem k nimž bylo jim uděleno stipendium manuální.

II. Dle církevních zásad mohou kněží vůbec za čtení mše v určité (individuální) intenci — církví ovšem schválené — přijati dar lásky (Eleemosina, stipendium missae), avšak nesmí v tom býti spatřováno zaplacení za mši nebo mzda pro kněze. Dá-li pak příjemce čísti mši některým knězem jiným, musí tomuto vydati celé stipendium, jež obdržel, jinak by se dopustil svatokupectví (simonie; viz rozh. kongr. konc. k Sess. XXII. decr. de observ. et evit. in celebr. missar. Conc. Trid.). Rovněž nesmí býti přijata dvě stipendia za tutěž mši, a dále vůbec žádné stipendium za mši, která — jako mše v dny nedělní a sváteční pro populo parochiano — na základě zvláštního příkazu musí býti persolvována na určitou intenci; při tom jest lhostejno, zdali dárce o této okolnosti věděl či má-li příjemce dle jeho vůle mši sice čísti avšak aplikaci neučiniti. Rovněž není dovoleno přijati stipendium za mši již čtenou nebo čísti mši v naději, že stipendium bude věnováno nebo konečně vyzývati osoby zpovídací se nebo umírající k udělení mešních stipendií nebo k zakládání mešních nadací. Mešní nadace mohou záležeti buď v penězích nebo v jiných věcech, jež jeví se býti příspěvkem k výživě duchovního. Výši mešní nadace nebo obnosu z nadání příslušejícího má vyměřiti zakladatel, zhusta bývá však dle zvyku nebo diecesním předpisem stanovena na 50 kr. Kněz však může přijati i obnos větší nebo menší, nebo může věnovaný obnos naprosto odmítnouti a mši bezplatně persolvovati. Nařídil-li zůstavitel, aby v jistém místě určitý počet mší byl persolvován, nevytknuv obnosu peněžního, má dědic zapraviti obnos v tomto místě obvyklý. Kterému duchovnímu má stipendium připadnouti, závisí od vůle dárce. Farář nemá na stipendia od svých osadníků ani výhradního nároku ani předního práva před svými kooperatory a knězi řeholními. Naproti tomu má duchovní, jemuž se stipendium nabízí, na vůli buď je přijmouti neb odmítnouti a přijaté buď si podržeti nebo jinému duchovnímu je postoupiti. Do ciziny však nesmí býti stipendia nikdy zasílána; světský duchovní, který by tak učinil, byl by zbaven obročí, řeholní kněz pozbyl by způsobilosti ke všem dignitám. Na stipendia poslední vůlí bez bližšího určení zanechaná může

si činiti nárok farář, k jehož farní osadě zesnulý za svého života náležel (viz Helfert, Kirchenrecht, 2. díl, str. 791 a n.).

III. Platné právo.

Min. výn. ze dne 29. prosince 1851 č. 169 konstatuje, že základem zřízení duchovní nadace jest netoliko bohoslužebný výkon, nýbrž i zlepšení postavení duchovního (starší předpisy spatřovaly v mešní nadaci zvýšení normálního příjmu duchovního) a že nehledíc k ní kongrua až do zákonné výše musí býti doplněna (dv. d. ze dne 20. února 1840 č. 3152). Cit. min. výn. bylo dále všeobecně ustanoveno, že příjem z mešních nadací příště snad zřízených nemá se čítati v kongruu farářů a v dotaci mendikantů, a min. výn. ze dne 20. května 1866 č. 3374 bylo výslovně prohlášeno, že dotčené ustanovení vztahuje se i na fary před Josefem II. založené. Otázka, mají-li se mešní nadace v kongruu počítati, byla konečně rozřešena zákonem o kongruu ze dne 19. dubna 1885 č. 47 ř. z. Dle něho má se výnos mešních stipendií, kteréž před působností tohoto zákona určitým obnosem byly založeny, čítati v příjmy duchovních, leč by listina nadační včítání takové vyloučila. Všecky nadace takové zřízené po působnosti tohoto zákona jsou z večtení takového naprosto vyloučeny (§ 3 ad 1 lit. f cit. zák.). Vzhledem k tomu ustanovuje též prováděcí nařízení ze dne 2. července 1885 č. 47 ř. z. k zákonu o kongruu ze dne 19. dubna 1885, že výnos všech mešních stipendií a fundací na výkony bohoslužebné, kteréž určitým obnosem u dotyčného kostela neb obrocí přede dnem 15. června 1885 byly založeny, bez rozdílu, zdali již listina nadační byla zřízena či nic, vykázán býti má v seznamu, jenž má obsahovati způsob a počet bohoslužebných úkonů, den kdy mají býti konány, jistinu nadační, její uložení a výnos a konečně rozdělení výnosu, při čemž vytčeny budte listiny, kteréž v příčině konstitování těchto nadací jsou již zřízeny. Naproti tomu, převyšuje-li počet mší, které během jednoho roku jest sloužiti, jistý počet normální, budiž vřaděn ve výdaje výnos oněch mešních stipendií, kteréž duchovní k vykonávání jiným duchovním musí postoupiti; není-li při dotyčných mších zakladací listinou ustanoven žádný určitý obnos, budiž započteno mešní stipendium podle zvyku v diecesi panujícího. Počet normální ustanoven buď v každé diecesi ve srozumění s biskupem; jestliže by se nedocílilo takového dorozumění, buď stanoven na 200 (§ 3 odst. 2 lit. d zák. o kongruu). Toto ustanovení vydáno z toho důvodu, že zajisté jest vystříhati se toho, aby snad pro přílišný počet takovýchto mší duchovnímu správci možnost pro svoje věřící jisté bohoslužebné úkony předsebráti na nejmenší míru nebyla omezena nebo dokonce vyloučena. Držitelé takových obrocí církevních, při nichž počet nadačních mší v roce přesahuje 200, mají právo z tohoto přebývajícího počtu řádné mešní stipendium resp. případný menší výnos nadační ve výdaje pojati a to i tehdy, když při obrocí jsou kněží pomocní (§ 12 nař. min. kultu a vyuč. a min. fin. ze dne 21. srpna 1881 č. 112 ř. z.). Provisoři uprázdněných obrocí, jichž měsíční služné neobnáší více než 30 zl. mají od 1. ledna 1886 nadační mše čísti bezplatně (§ 16 prov. nař. k zák. o kongruu).

IV. Právo poplatkové.

Názor, že stvrzenky kněžní nebo církevní správy o přijetí obnosů za nadační mše jsou prosty kolku, opírá se o p. s. 48 lit. o popl. z., jelikož tato v tom směru rozdílu nečiní. Z toho však nelze souditi, že by byly osvobozeny od kolku též kvitance o úrocích z nadačních jistin, neboť

v tomto případě jde o zcela jiný poměr právní; tyto požívají této výhody toliko v případech v p. s. 48 lit. h naznačených, jsou-li splněny podmínky tam uvedené (výn. min. fin. ze dne 30. srpna 1851- č. 18.667). V obnosu za mši obdrženém jest zahrnut netoliko čistý příjem kněžův, nýbrž i výlohy se čtením mše spojené. Přijímací potvrzení jiných osob než kněží nebo církevní správy o platech, jež vyplaceny byly za úkony při sloužení mše nebo za potřeby k tomuto účelu poskytnuté od kněze, církevní správy nebo bezprostředně z nadačního fondu, nejsou dle zákona osvobozeny, leč by se splnily všeobecné podmínky p. s. 48 lit. n. Jestliže takové platy, zejména byly-li zákonem nebo listinou nadační výslovně a číselně stanoveny, dotčeným osobám byly vyplaceny prostřednictvím kněze nebo církevní správy a od těchto k těmž účelu převzaty, jsou tu kněží a církevní správy v tomto směru toliko jednateli nadací, nebo dotýčných osob, v jejich zájmu jednájí, a požívají již dle p. s. 82, A osvobození od poplatku; jsou však i tu povinni při odevzdávání těchto platů osobám oprávněným šetřiti předpisů poplatkového zákona (výn. min. fin. ze dne 25. března 1852 č. 8629).

Nafta (dobývání její).

I. Význam ve právu horním.

§ 3 horn. zák. stanoví, že zemské smůly patří mezi vyhrazené nerosty a tudíž tvoří předmět horního regálu. § 1 prováděcího předpisu k hornímu zákonu ze dne 25. září 1854 poznamenává ku § 3 horn. zák., že sice většina zemin obsahuje jistou část kovu, síry neb soli, proto že však přece nesmí býti všechny čítány k nerostům vyhrazeným: rozhodujícím momentem jest zkušenost v hutnictví nabytá. Při pochybnosti, má-li jistý nerost býti vřaděn mezi vyhrazené, rozhodnou znalci. Rozhodnutím ministerstva obchodu ze dne 16. září 1866 č. 15010 bylo na základě nejvyššího rozhodnutí ze dne 12. září 1866 nařízeno, že kamenný olej (nafta), pokud se ho užívá k vyrábění oleje svítícího, není předmětem horního regálu. Zákonem ze dne 11. května 1884 č. 71 ř. z. byly zemské smůly vyskytující se v Haliči, Vladiměřsku a velkovévodství Krakovském jakož i v Bukovině, mezi nimi zvláště nafta (kamenný olej, petrolej), ozokerit a asfalt, ze řady vyhrazených nerostů vyloučeny. Vzhledem k tomu však, že tento říšský zákon ze dne 11. května 1884 v těchto zemích teprve tehdy má nabytí platnosti, až příslušná nařízení prováděcí zemskému zákonodárství vyhrazená budou vydána a podobné prov. nařízení pouze pro Halič bylo vydáno (ze dne 17. prosince 1884 č. 35 ř. z. z r. 1886): platí říšský zákon ze dne 11. května 1884 pouze pro Halič, kdežto pro Bukovinu platí pouze zmíněný výnos ministerstva obchodu ze dne 16. září 1866. Dobývání nafty v Haliči a v omezenější míře v Bukovině — pokud se jí užívá jako oleje svítícího — jeví se jako užívání půdy a nepodléhá tudíž všem horním předpisům platícím pro vyhrazené nerosty.

II. Zákonná oprávnění.

1. Vlastník pozemku má právo volně nakládati se zemskými smolami, které na svém pozemku vytěžil.

2. On má další právo k oddělení tohoto práva ku dolování (dobývání) nafty od vlastnického práva k dotčenému pozemku a sice při těch nemovitostech, které tvoří předmět vložky knihy pozemkové jakož i při části takové nemovitosti, tak že oddělené právo ku dobývání nerostů tvoří